

Plan for diakoni

DEN NORSKE KIRKE
Kirkerådet

Plan for diakoni i Den norske kirke

ISBN-13: 978-82-7545-072-0

© Kirkerådet, Den norske kirke

Bestilles fra
Kirkerådets materiellekspedisjon
(se materiellkatalog på www.kirken.no)
E-post: materiell@kirken.no

Kirkerådet
Postboks 799 Sentrum
0106 Oslo
Tlf 23 08 12 00
Faks 23 08 12 01

Opplag: BM 6.000, 2/2008 - 1.000, 2/2010
Finnes også på nettet på www.kirken.no

Design: ELLEmELLE Designbyrå AS
Produksjon: Kirkerådets kommunikasjonsavdeling
Trykk: Nr1Arktrykk

Foto: <http://www.colourbox.com>

Plan
for
diakoni
i Den
norske
kirke

INNLEDNING OG SAMMENDRAG.....	s 7
DIAKONIENS TEOLOGISKE GRUNNLAG.....	s 9
EN DIAKONAL KIRKE.....	s 11
Et oppdrag med ulike arbeidsformer	
Diakonien i den samfunnsmessige sammenheng	
DIAKONALE UTFORDRINGER I PRAKSIS, -LOKALE PLANER.....	s 15
Nestekjærlighet	
Inkluderende fellesskap	
Vern om skaperverket	
Kamp for rettferdighet	
KONSEKVENSER.....	s 25
VEDLEGG.....	s 26
Plan og ledelse	
Diagrammer som synliggjør virksomhet og målgrupper	
Forslag til momenter i en lokal diakoniplan	
Ressurser og kontaktadresser på nettet	
Kirkemøtets vedtak	
Nye planer i kirken	

Slik livsforhold og kulturelle uttrykk er i forandring, slik er også kirken i en kontinuerlig utviklingsprosess. Nye tider medfører nye utfordringer og nye muligheter. Nå pågår flere store reformprosesser i Den norske kirke. Forholdet mellom kirken og staten er i endring, og en revisjon av gjeldende gudstjenesteordning er under arbeid.

Det har vært arbeidet med revisjon av retningsgivende planer for menighetens virksomhet på viktige områder. Denne planen for diakoni ble vedtatt av Kirkemøtet i november 2007. Plan for kirkemusikk ble vedtatt året etter og i 2009 fikk kirken en samlet Plan for trosopplæring. Kirkemøtet har også bedt om at det utarbeides en Plan for Samisk kirkeliv.

En rullerende Strategiplan for Den norske kirke vedtas også av Kirkemøtet. Den er retningsgivende for prioriteringer og tilnærming til arbeidet lokalt, regionalt og sentralt. (Se mer om nye planer i Den norske kirke bak i dette heftet).

Den norske kirkes visjon er å være en bekjennende, misjone-
rende, tjenende og åpen folkekirke. Plan for diakoni handler i
særlig grad om den tjenende folkekirken. Hovedformålet med

denne planen er at den skal være retningsgivende for den
diakonale tenkning og utforming av diakonien i Den norske
kirke. Planen er en rammeplan som gir menighetene hjelp til
å utarbeide lokale diakoniplaner.

Diakonien kommer til uttrykk på ulike måter: Gjennom
enkeltmennesker, ved den organiserte diakonien i menighe-
tene, gjennom institusjoner og organisasjoner nasjonalt og
globalt. Dette har Kirkemøtet ønsket å ta på alvor gjennom
denne planen. Håpet er at hele mangfoldet av diakoniens
utøvere kan ha glede av og finne inspirasjon i å lese den.

Det har vært arbeidet med planen over en toårsperiode. En
arbeidsgruppe har vært sentral i dette arbeidet. Gruppen, hvor
noen var med i to år, andre i ett år, har bestått av Kari Jord-
heim, Asbjørn Finnbakk, Sigrid Hurum Flaata, Olav Læg-
dene, Marit Halvorsen Hougsnæs, Hilde Hem, Kristin Fæhn,
Olav Fanuelsen og Guro Hellgren.

Oslo, februar 2010

Jens-Petter Johnsen
Direktør i Kirkerådet

Visjonen for Den norske kirkes diakonale tjeneste

Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste.

INNLEDNING OG SAMMENDRAG

Den første delen av denne planen, kapittel 1-3, vektlegger den grunnlagstenkningen om diakonien som etter hvert har vunnet fram i Den norske kirke. Den underslår likevel ikke de mange variasjoner og tradisjoner som til sammen utgjør en berikende helhet. Den andre delen, kapittel 4-6, peker på oppgaver og arbeidsmetoder i praksis. Her er føringene for hvordan man kan lage egne planer og legge til rette for det lokale arbeidet.

“Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Denne definisjonen gir uttrykk for en ønsket retning for diakonien i årene framover.

De konkrete, lokale planer må bygges på disse momentene og lages med utgangspunkt i lokale behov, ressurser og samarbeidsmuligheter og sees i sammenheng med menighetens samlede strategiarbeid.

Diakonien er en tjeneste for medmennesket og skaperverket og en tjeneste for Gud. Denne helhetstenkningen har konsekvenser også for gudstjenestelivet og for opplæring i kristen tro.

Alle utfordres til et hverdagsliv i tjeneste. Det gjelder alle aldersgrupper. Diakonien er både en grunntone i alle forhold i menigheten, og den konkretiseres i egne tiltak.

Diakonien har et spesielt ansvar der få eller ingen bryr seg. Gjensidighet og respekt for hverandres verdighet er grunnleggende.

Globaliseringen utfordrer diakonien spesielt. Kulturelt og etnisk mangfold gjenspeiles i menighetens liv. Mennesker som lider angår oss, om de befinner seg i umiddelbar nærhet eller i andre land. Vern om skaperverket handler om et globalt og et lokalt ansvar. Alt dette avspeiles i de lokale diakoniplaner.

De diakonale utfordringene sammenfattes her i nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

kapittel 1

Samarbeid er nødvendig og gir store muligheter. Det anbefales å søke samarbeid innen kirken, mellom andre kristne kirker og i forhold til organisasjoner og institusjoner, offentlige instanser og også med grupper fra andre religioner.

Det er viktig å tenke helhetlig om diakonien idet man ser lokalmenighetens diakonale arbeid og den spesialiserte tjenesten ved diakoniinstitusjoner og -organisasjoner i sammenheng.

Alle utfordres til et hverdagsliv i tjeneste.

DIAKONIENS TEOLOGISKE GRUNNLAG

”Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Den norske kirke forstår seg selv som en tjenende kirke. Diakonien er et kjennetegn ved kirkens samlede oppdrag. Den preger fellesskapet og den enkeltes liv.

Det teologiske utgangspunktet for diakonien finnes i det oppdraget Gud har gitt kirken og som kommer til uttrykk i vår samlede kristne tro.

Det er en sentral side av det kristne menneskesynet at vi som mennesker er skapt i Guds bilde til å være medmennesker. Vi er utlevert til hverandre og vi er avhengige av hverandre og alt annet som lever. Ingen kan helt og holdent leve av seg selv eller for seg selv. Vi er skapt til å tjene hverandre, til å ha omsorg for hverandre. Samtidig er hele skaperverket avhengig av at menneskene tar sitt forvalteransvar på alvor. Med utgangspunkt i troen på Gud har vi ansvar for verden.

Evne til å gjøre det gode er en mulighet som er nedlagt i alle mennesker (Rom 2.14). Hos det mennesket som tror på Kristus, vil troen være virksom i kjærighet (Gal.5.6). I dåpen får vi del i Kristus og blir en del av den verdensvide kirken. Alle døpte er kalt til å virkeliggjøre medmenneskelig omsorg i sine liv, - ”å være et våpen for det som er rett” (Rom 6.13). Som Kristus elsker oss skal vi elske hverandre og utøve omsorg for hverandre som medmennesker.

Den Hellige Ånd gir tro og veiledning til et liv i fellesskap og tjeneste. Ånden gir styrke i motgang, utholdenhet i tjenesten og håp for morgendagen.

Diakoni er både å være og å gjøre. Diakoni er en del av det å være et troende menneske. Slik som Kristus gav seg selv for oss, skal vi gi vårt liv til andre (1. Joh. 3.16). Det er å være preget av barmhjertighet (Luk 6.36). Diakonien er forankret i og forenet med Guds forsoningsverk i Kristus. ”For i ham ville Gud la hele sin fylde ta bolig, og ved ham ville Gud forsone alt med seg selv, det som er på jorden og det som er i himmelen, da han skapte fred ved hans blod på korset.” (Kol.1.19-20).

Å gjøre troen virksom i handling, betyr å spørre på ny og på ny: Hvem er min neste? (Luk. 10.29-37; fortellingen om den barmhjertige samaritan.). Det er også å stille seg til disposisjon, både som fellesskap og enkeltperson, og spørre: ”Hva vil du jeg skal gjøre for deg?” (Luk. 18:41) og å oppsøke marginaliserte, syke, sultne, tørste og isolerte (Mat. 25:35ff).

Ut fra dette grunnlaget, kan følgende sies:

Nestekjærighet omfatter alle sider ved mennesket. Det er perioder i livet hvor man har evne og mulighet til å gi, andre ganger trenger man selv å få. Gjensidighet er et nøkkelord.

Livsbedingungen er ulike, noen har det vanskeligere enn andre. Mulighetene for endring er forskjellige. Omsorg og nestekjærlighet bygger på gjensidighet, likeverd og respekt for den andres integritet.

Inkluderende fellesskap er et viktig uttrykk for kirkens medmenneskelige omsorg. Dette fellesskapet beskrives i Bibelen som en kropp med mange ulike lemmer og funksjoner (1. Kor. 12). I dette fellesskapet møtes mennesker av begge kjønn med ulike funksjonsevner, ulik kultur og etnisk bakgrunn. I et inkluderende fellesskap skal den enkelte både se og bli sett. Der gis gjensidig trøst og hjelp, der frigjøres nye krefter og nytt håp.

Vern om skaperverket er en del av Guds forvalteroppdrag og innebærer et ansvar for å bevare hele skaperverkets integritet. I dag er det synlig at skaperverket, mange dyre- og plantearter og hele økosystemer, trues på forskjellige måter gjennom menneskelig aktivitet og grådig ressursbruk. En forståelse av mennesket som herre og hersker over naturen må korrigeres. Kirken trenger å styrke forståelsen av mennesket som avhengig av alle dets relasjoner - til Gud, til medmennesket, til seg selv og til resten av skaperverket. Her kan vi hente inspirasjon blant annet fra den samiske og keltiske tradisjon. Målet er glede og takknemlighet over tilhørigheten til skaperverkets økologiske fellesskap. Dette fører til tydelig tale i samfunnet og til konkret handling i eget liv.

Kampen for rettferdighet innebærer å stille seg ved siden av medmennesket, ikke som passiv tilskuer, men i aktivt engasjement. Mennesket lever i og er avhengig av samfunnsmessige strukturer. Verdensomspennende systemer er med på å bestemme den enkeltes liv. Det er derfor nødvendig å klargjøre årsakene til menneskelig nød og lidelse, arbeide for å endre forhold som opprettholder nødtilstander og skape nye livsmuligheter. Å vise solidaritet er å ta opp kampen og arbeide for rettferdighet og fred.

I et inkluderende fellesskap skal den enkelte både se og bli sett.

EN DIAKONAL KIRKE

3.1 ET OPPDRAG MED ULIKE ARBEIDSFORMER

Diakonien har vært en del av kirkens vesen gjennom hele dens historie. Organisering og former har skiftet, men en omsorgstjeneste har blitt ivaretatt i alle epoker. Den protestantiske fornyelsen av diakonien på 1800-tallet ble utgangspunktet for det diakonale arbeidet som finnes i dag.

Denne diakonale virksomhet utgjør i Norge et stort mangfold på mange plan og i mange sammenhenger. Det arbeidet som skjer i Den norske kirke er en del av denne større helheten.

Generelt gir diakonien seg utslag i en *allmenn diakoni* slik denne kommer til uttrykk i de mange situasjoner i hverdags- og menighetslivet. Den enkelte og fellesskapet utfordres når medmennesker møter små og store kriser, og gjennom livet vil alle komme i situasjoner der de trenger andre.

Diakonien gir seg også uttrykk i det *organiserte arbeid diakoner og diakoniarbeidere utfører* på vegne av menigheten overfor utsatte enkeltmennesker og grupper. Retningslinjer for dette arbeidet trekkes opp av menighetsråd og fellesråd, men diakonen leder menighetens diakonitjeneste og har medansvar for å rekruttere, utruste og veilede frivillige medarbeidere. Diakonen har også en særlig kompetanse til å ivareta det faglige ansvaret for en målrettet virksomhet, der frivillige og ansatte sammen gjør fellesskap, omsorg og solidaritet levende.

Gjennom livet vil alle komme i situasjoner der de trenger andre.

Til sist gir den seg også utslag i den mer *spesialiserte diakoni* som finner sted i de mange diakoniinstitusjoner og diakonior-

ganisasjoner som nasjonalt og internasjonalt driver sin virksomhet innenfor rammen av Den norske kirkes bekjennelse. En betydelig del av dette er hva man kan definere som *internasjonal diakoni*. Den spesialiserte diakonien kommer til uttrykk der en menighet selv eller i samarbeid med andre menigheter eier og driver diakonale institusjoner. Men også de mer selvstendige diakonale institusjonene eller organisasjonene definerer sin tilknytning til kirken, både gjennom formelle bestemmelser og ved praktisk samarbeid og utveksling på menighetsplan. Den spesialiserte diakonien handler på vegne av menighetene der det er behov for særlig kunnskap og erfaring. I sin tur kan institusjonene og organisasjonene bringe verdifulle impulser og kunnskap tilbake til lokalmenigheten. I et mer komplekst samfunn har også den spesialiserte diakonien særlige forutsetninger for på kirkens vegne å være talerør for dem som kjemper for rett og rettferdighet.

Også den *internasjonale diakoni* tar utgangspunkt i den lokale menigheten. De diakonale utfordringene over landegrensene har engasjert menigheter og diakonale institusjoner og organisasjoner gjennom ulike misjons- og bistandsprosjekter. Mange menigheter har knyttet vennskapsbånd med menigheter på tvers av landegrensene.

Diakoni er imidlertid ikke bare tiltak og aktiviteter. Den utgjør også en *dimensjon* som kommer til uttrykk gjennom gudstjenestefeiringen, forkynnelsen, trosopplæringen og barne- og ungdomsarbeid.

3.2 DIAKONIE I DEN SAMFUNNMESSIGE SAMMENHENG

Diakoni skjer alltid i en samfunnsmessig kontekst fordi kirken er en del av samfunnet lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Kirken i vårt land er både et trosfellesskap og en del av den offentlige forvaltning. Det er nødvendig å ha et avklart forhold både til diakoniens muligheter og begrensninger og til dens egenart. Hva betyr diakoni i dagens samfunn? Skal den være et alternativ til det som gjøres av det offentlige, et supplement eller skal diakonien ta på seg å erstatte offentlige tiltak? Hvordan blir diakonien påvirket av samhandlingen med det offentlige?

Det som preger samfunnet i vår tid i Norge, er velstand og rikdom for folk flest, men også grupper som lever i *relativ fattigdom*. Gjennom *globaliseringen* blir gapet mellom den rike og fattige del av verden stadig synligere. Dette representerer en stor etisk og diakonal utfordring for verdens kirker. Vi lever i en kultur som trenger forsoning i mange av de grunnleggende forholdene i livet. Dette gjelder også i vår forvaltning av skaperverket. Hverdagslivet vårt er for mange preget av det *flerkulturelle og interreligiøse nærvær*. Utviklingen innen *media* muliggjør nye sosialiseringer og medfører mer komplekse kommunikasjonsmønstre enn tidligere. Internett bidrar til å knytte bånd mellom mennesker, men kan samtidig gi tilgang til miljøer og kontakter som kan ha negativ innflytelse. En dominerende *forbrukerkultur* forsøker å fortelle oss at kjøp av materielle ting kan fylle vårt behov for mening.

Selvrealisering er et sentralt og viktig anliggende for mange og stimulerer en utvikling i retning av en nyåndelighet som også er en utfordring for ulike deler av kirken. I årene som kommer, *vil befolkningen i Norge bli eldre*; det vil bli prosentvis færre arbeidsføre til å holde velferdssamfunnet ved lag.

Det overordnede perspektivet må være at kirkens diakoni står sammen med alle mennesker av god vilje i arbeidet med å ivareta de grunnleggende verdiene i samfunnet. Dette innebærer utstrakt samarbeid og en samordning av ulike tjenester. Kirken er på en særlig måte kalt til å møte de åndelige eller religiøse behovene som ligger innvevd i menneskers nød og smerte. Med bakgrunn i den innsikt og den erfaring som møtet med enkeltmenneskers og grupperes livssituasjon har gitt, har kirken et ansvar for å være pådriver i forhold til de lokale myndighetene innen helse- og sosialsektoren. Menighetene har særlige muligheter i lokalmiljøet ved de bånd som er knyttet mellom kirke og folk. Gjennom de kirkelige handlinger kommer kirkens ansatte i nærkontakt med flertallet i befolkningen. Gjennom dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd kommer man i berøring med mange ulike livsskjebner som utfordrer til diakonalt nærvær og engasjement.

Norge er bygd på territoriet til to folk - samer og nordmenn, jfr. Grunnloven §110A. Fornorskingen av samene har skapt dype sår som enda ikke er helet. Kirkens rolle i denne historien utfordrer til et forsoningsarbeid som synliggjør og ivaretar det samiske mangfoldet. Samenes rett til eget språk,

kapittel 3

historie, kulturelle uttrykk, næringsvirksomhet og medbestemmelse må også være sentralt for kirkens diakonale arbeid. Diakonien har en viktig rolle i å skape rom for og styrke samisk identitet ved å ta på alvor samenes virkelighetsforståelse og liv.

Det er også andre grupper i det norske samfunnet som bærer på en historie preget av sår i forhold til Den norske kirke. Arbeidet med forsoning med taterne er ett eksempel. Andre nødvendige forsoningsprosesser kaller også på kirkens engasjement.

Gapet mellom den rike og den fattige del av verden blir stadig synligere.

DIAKONALE UTFORDRINGER I PRAKSIS, - LOKALT PLANARBEID

Dette kapitlet peker på de diakonale utfordringene i dagens samfunn. De beskrives ut fra strukturen i diakonidefinisjonen som danner fire arbeidsområder hvor menighetene spesielt skal ha sin oppmerksomhet.

Disse områdene er:

”Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet”.

Ofte kan de gli over i hverandre, og det viktige er ikke hvor i en plan et tiltak beskrives. Det viktige er at utfordringene fra alle arbeidsområdene blir vurdert. Arbeidsområdene angår både barn, unge, voksne og eldre. Det ligger en sterk motivasjon for arbeidet i visjonen; “Guds kjærlighet til alle mennesker og alt det skapte, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste.”

Ulike ansvarsnivå

- Menighetsrådet har ansvar for at diakonien innarbeides og utvikles i soknet. (Kirkeloven § 9)
- Fellesrådet har ofte arbeidsgiveransvar og forvalter dermed en viktig ressurs innenfor den diakonale virksomhet. Gjennom sitt ansvar for overordnede mål og planer, har fellesrådet også fokus på kirkens diakoni. (Kirkeloven § 14)
- Bispedømmerådet har ansvar for at diakonien innarbeides i menighetene i samsvar med de nasjonale strategiene. Bispedømmerådet fordeler statlig tilskudd til stillinger i diakoni.

- Kirkerådet og Kirkemøtet forbereder og beslutter strategier for det diakonale arbeidet på nasjonalt nivå.
- Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd har ansvar for spesielle områder og oppgaver. Det samme har mange organisasjoner og institusjoner som arbeider innenfor diakonien.

Tverrgående perspektiv

Følgende tverrgående perspektiv er med i alt arbeid innenfor Den norske kirke og må prege lokalt planarbeid:

- Menneskeverd og menneskerettigheter
- Kjønn og likestilling
- Kulturelt mangfold og urfolks rettigheter
- Kontakt og samarbeid med andre kirker
- Tilrettelegging for, og inkludering av mennesker med fysiske funksjonshemninger og mennesker med utviklingshemninger
- Rekruttering og frivillighet

To strategiske spørsmål

Lokale planer må ta utgangspunkt i de lokale forholdene. Derfor er det viktig å stille følgende spørsmål:

1. Hvor er de diakonale *utfordringene*?

Utfyllende kan det spørres: Hvordan kan vi uttrykke nestekjærligheten konkret? Hvem er utestengt fra fellesskap med andre? Hvor er nøden? Hvilke globale utfordringer kan vi gjøre noe med lokalt? Hva er kirkens oppgave? Hva er andres oppgave?

2. Hvor er *ressursene*?

Utfyllende kan det spørres: Hvor finnes engasjementet? Hvem har tid? Hva ligger det til rette for? Hvem kan vi samarbeide med? Hvem kan rekrutteres som frivillige medarbeidere?

Å bruke tid på å reflektere over disse spørsmålene i menighetsråd, diakoniutvalg og staber gir hjelp til å prioritere det viktigste og utvikle et arbeid i takt med menighetens behov og ressurser, se vedlegg.

4.1 NESTEKJÆRLIGHET

Mennesker er gjensidig avhengige av hverandre. Gjennom hele livsløpet trenger vi å bli møtt med nestekjærlighet og barmhjertighet. Nestekjærlighet i praksis handler både om små, enkle handlinger og om store, krevende tiltak. Barmhjertigheten ydmyker ikke mottageren, men ivaretar den andres verdighet.

Gjenkjennelsen; ”det kunne vært meg”, er viktig, likeså gjensidigheten.

Målsetting

1. Den lokale menigheten har et omsorgsarbeid rettet mot lokale utfordringer.
2. Kirke og menighet inspirerer til et liv i nestekjærlighet.

I arbeid med lokale planer kan man spørre:

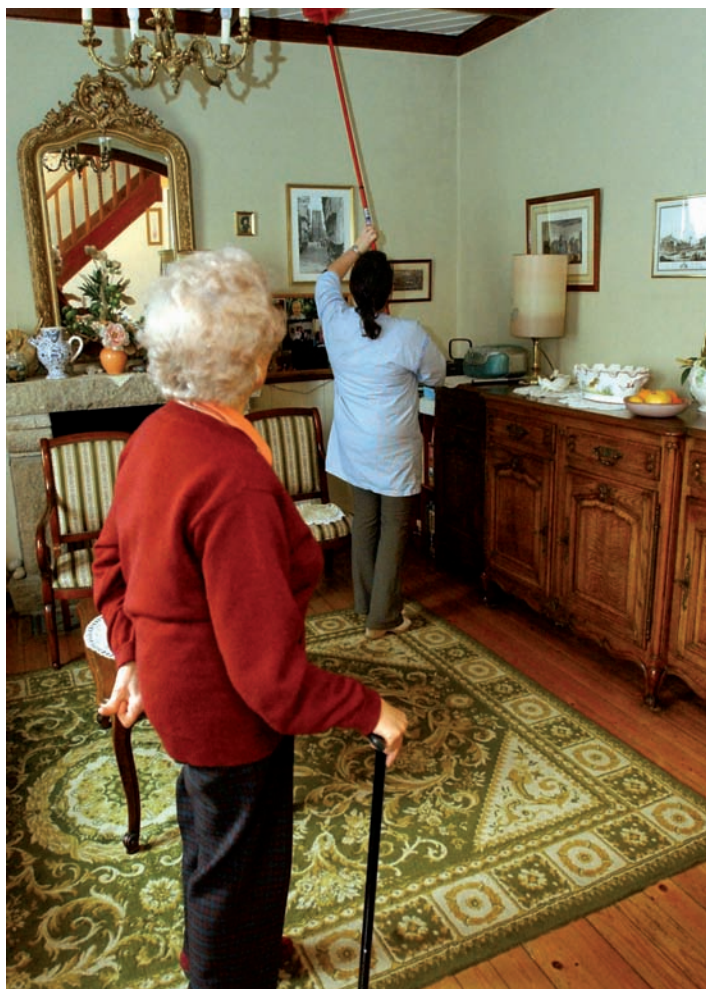
- Hvem er vår neste i vårt lokalmiljø?
- Oppmuntrer vi hverandre til å vise nestekjærlighet? Er vår lokale menighet og våre samlinger preget av nestekjærlighet? Hvordan kan holdninger påvirkes?

Viktige arbeidsområder

Hvem er vår neste?

Alle mennesker trenger å bli møtt med nestekjærlighet både i glede og i sorg. I krisesituasjoner og vanskelige perioder er behovet for nestekjærlighet og barmhjertighet ekstra stort. Her har vi et ansvar både som enkelt-mennesker og som menighetsfellesskap. Mennesker lider blant annet på grunn av mobbing, sykdom, sorg, rusproblemer, HIV og aids, fattigdom og kriminalitet. Ofte vil det kreves spesialkompetanse og spesiell organisering i tillegg til det vi kan yte på det mellommenneskelige plan.

Hvem er min neste i mitt lokalmiljø?

Familien er en sårbar størrelse. Barn og unge blir ekstra utsatt når omsorgspersoner har problem. De mange samlivsbruddene er også et tegn på at mange strever. Det er et spesielt ansvar både å drive støttende og forebyggende familiarbeid og å møte de problemer mange opplever etter et samlivsbrudd.

Endringer i tilbudet fra det offentlige gir nye utfordringer i lokalmiljøet. For eksempel kan desentralisering og kortere liggetid ved de fleste typer institusjoner utfordre oss som medmennesker i lokalmiljøet med besøks-, handle- og følgetjenester, gjerne i samarbeid med frivillighetsentraler. Når det etter hvert blir mer vanlig at mennesker dør utenfor sykehus, vil de lokale behov for kvalifisert sjelesorgsarbeid ved livets slutt bli større. Menighetsrådet bør ha planer for hvordan man vil at syke og døende skal bli møtt.

I alle menigheter må det foreligge lokale planer til bruk ved ulykker og kriser og ved overgrepssaker. Slike planer samordnes med bispedømmets planer som også vil være ressurser i dette arbeidet.

Samarbeid mellom institusjon og lokal menighet blir stadig mer aktuelt i disse ulike sammenhengene, for eksempel Kirkens bymisjon, Kirkens sosialtjeneste, Kirkens familievern og offentlige og frivillige instanser.

Det er ikke alltid mulig å endre vanskelige livssituasjoner. Av og til er diakoniens oppgave å være til stede, hjelpe et men-

neske til å leve med sin smerte, selv tåle den andres lidelse og gå et stykke vei sammen med den andre.

Nestekjærlighet kan læres!

Selv om vi er skapt til nestekjærlighet, lever vi det ikke alltid ut. Vi må læres opp til det, trene på det og inspireres til det.

”Det diakonale blikk” som ser en situasjon og gjør noe i forhold til den, må oppmuntres og fremelskes. Ved å sette navn på det som hindrer oss i å gjøre praktisk nestekjærlighet (for eksempel usikkerhet, frykt, egoisme, likegyldighet, forakt), kan vi lettere gjøre noe med det.

I de lokale planer sies det noe om hvordan dette kan gjøres, for eksempel ved å ha fokus på forkynnelsen slik at nestekjærlighet jevnlig er tema i prekenen og i andakter for alle aldersgrupper. Videre kan det arrangeres kurs og aksjoner med ulike innfallsvinklinger. De lokale planene for trosopplæring kan ha konkrete mål for de ulike fasene når det gjelder både kunnskap og handling innenfor dette feltet. Det kan legges til rette for artikler og reportasjer i menighetsblad og lokalavis om det gode naboskap og lignende.

Sjelesorg, forbønn og stillhetsarbeid

Sjelesorg er sentralt i kirkens diakoni. Mange mennesker ønsker en mulighet til samtale om eksistensielle spørsmål i livet. Særlig unge mennesker stilles i dag overfor utrolig mange valg. Kan diakonien gi muligheter for en rådgivningstjeneste, gjerne for unge, med hjelp og støtte i vanskelige valgsituasjoner? Tilbud

om sjelesorg kan styrkes lokalt samtidig som det rekrutteres til tjeneste i Kirkens SOS. Kirkens åndelige veiledning kan utvikles og gjøres kjent. Både den individuelle forbønn i det fortrolige rom og den offisielle forbønn i gudstjenesten kan styrkes og fornyes. Egne forbønnsgrupper kan etableres.

Mange mennesker har et økende behov for stillhet, hvile og langsomhet. Dette kan møtes ved retreat, stille rom, gatekappell, åpne kirker, spesielle gudstjenester (eks liturgier fra Taizè), pilegrimsvandring med mer.

4.2 INKLUDERENDE FELLESSKAP

Tradisjonelle relasjonsmønstre og fellesskapsformer er i endring innenfor alle aldersgrupper. Ensomhet og mangel på tilhørighet rammer mange. Samtidig etableres det nye fellesskapsformer, blant annet gjennom internett. Dette gjenspeiles også i de kirkelige fellesskap. Grunnleggende i kristen tro er at mennesket er skapt til fellesskap. Å styrke båndene mellom mennesker og knytte nye bånd der forhold er gått i stykker, er en diakonal utfordring. Gode fellesskap gir alle mulighet til både å yte og å ta i mot. De har plass til mangfoldet og sørger for at ingen faller utenfor.

Målsetting

1. Menighetens fellesskap er åpne og inkluderende
2. Menigheten deltar aktivt med å styrke fellesskap og nettverk generelt i lokalsamfunn.

I arbeid med lokale planer kan man spørre:

- Hvem mangler fellesskap, hvem faller utenfor i vårt lokalmiljø? Er eksisterende fellesskap åpne og inkluderende? Bli mennesker eller grupper stående isolert på grunn av fysiske funksjonshemninger eller psykiske lidelser? Skaper etnisk bakgrunn, kjønn, seksuell legning, alder, utviklingshemning, språk eller sosial posisjon, økonomi og klær avstand?
- Hva med mennesker som lever på institusjon, er de isolert fra lokalmiljøet? Mennesker med tvil, i opposisjon eller med annen livsførsel enn den sosialt aksepterte, finnes det fellesskap for dem?
- Hva er til hinder for fellesskap, og hvordan kan vi gjøre noe med disse hindringene? Dreier det seg om utilgjengelige lokaler og geografisk avstand, eller vaner, holdninger, manglende kunnskap og frykt for det ukjente?

Viktige arbeidsområder

Fellesskapsbygging

Fellesskap kan bygges på ulike måter. Arbeids- og interessefellesskap, nabofellesskap og selvhjelpsgrupper er eksempler. Gruppevirksomhet har store variasjonsmuligheter som sorggrupper, forbønnsgrupper, tvil og trogrupper eller husfellesskap der mennesker møter hverandre for å dele evangeliet, for å gi og ta i mot omsorg og rekruttere nye. Internett kan være et kommunikasjonstorg, for eksempel ved å etablere chattesider etter leirer og minnebøker ved dødsfall.

Store fellesskap kan løfte og gi inspirasjon. Gudstjenester, gjestebud, stevner og leirer kan være eksempler. Ved å arrangere felles fester i tilknytning til dåp, konfirmasjon og bryllup, kan man minske belastningene både i familier med dårlig råd og med splittelser og konflikter. Slike fester er alkoholfrie og forebygger mot vonde rusopplevelser.

Fellesskapene vi bygger kan være med på å styrke familiene og være steder både for å etablere nye vennskap og for å ta med venner.

Barn, unge, voksne og eldre kan trenge sine egne fellesskap. Samtidig må det legges til rette for fellesskap på tvers av generasjonene.

For unge mennesker er vennskap spesielt viktig.

For unge mennesker er vennskap spesielt viktig. Utfordringen blir å finne en god balanse mellom de virtuelle fellesskapene og møtene ansikt til ansikt. Trosopplæringen kan legge til rette slik at barn og unge opplever vennskap og finner sin plass i menighetens fellesskap.

Majoritetsbefolkningen og mennesker med ikke-vestlig bakgrunn har ofte lite kontakt med hverandre. I tillegg har Norge en lengre historie med flere folk og kulturer i landet. Dette er en virkelighet som i lange perioder ikke har vært anerkjent. Alle må kunne ha sin plass i fellesskapet uten å miste sin etniske eller kulturelle identitet. Den enkelte og menigheten berikes når det gis rom for et levende mangfold med respekt for hverandre, for eksempel ved felles middager, kulturkvelder og internasjonale fester. Religionsdialog kan være en vei til større forståelse.

Vennsaps- og kulturkontakter gir mulighet til å bygge vennskap og gjensidig og likeverdig utveksling på tvers av landegrensene.

Det må arbeides systematisk med å legge til rette forholdene slik at mennesker med funksjonshemninger kan delta på like linje med andre.

Gudstjeneste, forkynnelse og kirkekunst

I gudstjenesten knyttes fellesskapet mellom Gud og mennesker sammen. Før, under og etter en gudstjeneste gis det mange muligheter for delaktighet, for å se og bli sett, for å gi

plass til mangfoldet. For å kunne være en aktiv deltaker, vil flere ha behov for en ledsager. Det er et diakonalt anliggende å legge til rette for livgivende møter med Kristus. Gudstjenesten kan gi gjenkjennelse av eget liv, både i det som sies og ved bruk av symboler og handlinger.

Forkynnelsen kan styrke og bekrefte mennesket, bidra til forsoning, frigjøring, tro og håp. Forkynnelsen kan gjerne være dristig i sin utfordring til tjeneste og medmenneskelig omsorg. Kirkemusikk og kirkekunst er til hjelp både i sorg og glede. Kor- og konsertvirksomhet er sterke bidragsyttere i fellesskapsbyggende arbeid.

Forsoningsarbeid

Noen ganger er fellesskapet så ødelagt at forsoning er nødvendig. Gud har gitt oss forsoningens tjeneste, forsoningens diakoni (2. Kor.5.18). Dypest sett handler dette om menneskets forsoning med Gud, en forsoning Kristus har lagt til rette for.

Forsoningsarbeid, der det er mulig, er en viktig utfordring for kirken og menighetene. I en del sammenhenger vil kirken ha en tillit som er en forutsetning i slikt arbeid. Forsoning kan gjelde forhold i enkeltmenneskers liv, mellom grupper i et lokalmiljø eller i forhold mellom etniske grupper og land eller i forhold til skaperverket. Dette er et felt som er i utvikling og hvor det er viktig å få tilført kunnskap og ferdigheter.

Fellesskap mellom kirkesamfunn

Diakonien er et fellesanliggende i økumenisk sammenheng med praktisk handling som det viktigste kjennetegn. Derfor ligger det her spesielt godt til rette for økumenisk samarbeid og menighetene har en særlig mulighet til å søke felleskirkelige løsninger på diakonale utfordringer.

4.3 VERN OM SKAPERVERKET

Vern om skaperverket favner alt Gud har skapt, jorden med planter, dyr og mennesker, havet og luften og hele det økologiske samspill. ”For jorden og alt som fyller den, hører Herren til.” (1. Kor.10.26). Det gjelder også vårt eget forbruk og vår livsstil.

Målsetting

1. Kirke og menighet arbeider med den bibelske forståelsen av Guds skaperverk og mennesket som en del av det.
2. Menigheten og den enkelte bidrar aktivt og konkret til en positiv livsstil som fremmer balanse og helhet.

I arbeidet med lokale planer kan man spørre:

- Hvordan legge til rette slik at bibelstudium, gudstjenester og andaktsliv også får et fokus på vern om skaperverket? Hvordan kan dette forme våre liv og våre holdninger?
- Hvordan kan vi i ord og handling fremme alternativ til forbrukersamfunnets idealer og livsstil, og bidra til en bærekraftig forvaltning av skaperverket?

Viktige arbeidsområder

Kirkens oppdrag overfor miljøspørsmål er tredelt:

- Å være en profetisk røst i samfunnet.
- Å være konsekvent og selvkritisk overfor disse spørsmål i sin egen hverdag og praksis.
- Å bidra med kreativitet og oppfinnsomhet i å finne bærekraftige løsninger for den enkeltes og samfunnets reelle behov.

Her er det viktig med samarbeid, både med kirkelige nettverk f.eks Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd, og andre aktuelle aktører. Spesielt kan det være viktig å samarbeide med barn og unge. Speiderorganisasjonene og Changemaker har dette som en del av sitt spesialområde.

I de lokale planer kan man oppmuntre til oppgjør med en livsstil preget av overforbruk. Diakonien kan peke på lokalmiljøets muligheter. Fra pilegrimstradisjonen kan man hente verdier som oppbrudd, enkel livsførsel, langsomhet, stillhet, bekymringsløshet og vilje til å dele. Forsakelse og vilje til å gi avkall kan relateres direkte til nestekjærlighet. Naturen er for mange et godt sted for undring, søken og hvile. Gudstjenesteliv og liturgisk språk gir mulighet til å løfte hverdagens utfordringer også på dette området. Gleden over skaperverket med dets økologiske mangfold og sammenheng kan få utfolde seg. Fastetidens muligheter kan vektlegges og Skaperverkets dag feires i gudstjenesten. Uten at det skal føre til verdensflukt, kan det også fokuseres på håp; håpet om Guds skapermakt og om at Jesus kommer igjen for å gjøre alle ting nye.

Rent konkret kan det vurderes om menighetskontoret skal søke om Miljøfyrtårnsertifisering. Det kan samarbeides med ulike instanser og grupper om aksjoner og menigheten kan knytte seg til Kirkelig nettverk for miljø, forbruk og rettferd. Ved å øke miljøbevisstheten omkring arrangementer kan det bli en selvfølge med organisert vennskapskjøring og redusert bruk av engangsservise og lignende.

Menneskelivet er også Guds skaperverk

Menneskelivet og menneskeverdet skal vernes fra livet begynner til det ender. Kirken må derfor være en kritisk røst i forhold til dagens abortpraksis, kjempe mot sorteringssamfunnet og aktiv dødshjelp, og engasjere seg i de store etiske problemstillingene som bioteknologien reiser. I tillegg møter diakonien de konkrete utfordringene fra disse områdene på det mellommenneskelige plan. Det finnes organisasjoner som arbeider spesielt med dette. Menigheten lokalt kan jobbe med disse emnene gjennom etisk refleksjon, sjelesorg og praktiske omsorgsoppgaver, for eksempel barnevaks- og støttekontaktordninger.

Miljøspørsmålene utfordrer kirkenes diakonale virksomhet.

4.4 KAMP FOR RETTFERDIGHET

Alle mennesker har rett til å leve et menneskeverdig liv. Vi kan ikke stille oss likegyldige til mennesker som kjemper for livet. I denne kampen må vi stå på rettferdighetens og solidaritetens side sammen med dem.

Som kirke er vi utfordret til å arbeide med rettferdighet og menneskerettigheter i et globalt så vel som lokalt perspektiv. Dette gjelder utfordringer knyttet til globaliseringen, internasjonal handel, illegitim gjeld, fattigdom, krig, fred og forso-ning, den teknologiske utviklingen, med mer.

Målsetting

1. Kirke og menighet engasjerer seg i rettferdig fordeling av verdens ressurser.
2. Kirke og menighet står opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket.

I arbeidet med lokale planer kan man spørre:

- Hvordan kan vi bidra til å sette urett på samfunnets dagsorden?
- Hvordan kan vi kjempe mot det som truer menneskers liv, helse og menneskeverd?

Viktige arbeidsområder

Rettferdig fordeling av verdens ressurser

Kirkemøtet har satt fokus på etisk handel, urbefolk-nings-

spørsmål, gjeldssanering, klimaspørsmål, miljø- og ressursbevissthet. De lokale planer bør avspeile dette og hvordan det kan arbeides både lokalt og globalt.

Pengestøtte kan gis gjennom ulike former for giver-tjenester, ofringer osv. Mikrokreditt er en bærekraftig form for hjelp hvor mennesker får billige lån for å sette i gang virksomheter som i neste omgang kan gi inntekt til å klare å forsørge seg selv og familien. Konfirmantene og flere grupper og generasjoner i menigheten kan arbeide sammen om fasteaksjonen som Kirkens Nødhjelp arrangerer hvert år. Det kan også være naturlig å delta i andre aksjoner som samler inn penger til humanitært arbeid, for eksempel TV-aksjonen.

Gudstjeneste- og liturgifeltet har mange muligheter. Det er utviklet materiell som setter fokus på rikdommens og fattigdommens realiteter, for eksempel i opplegg for Nord-sør-søndag, Freds- og menneskerettighetssøndag og Verdens aidsdag.

Videre finnes det undervisningsopplegg, sanger, kurs og program som tar sikte på å skape engasjement for global rettferdighet. Det er mange av misjons- og bistandsorganisasjonene som har laget gode opplegg for ulike aldersgrupper og samarbeid blir en selvfølge.

En kan satse på å bruke kaffe og te og andre varer som er merket rettferdig handel (Fairtrade).

Stå opp for mennesker som får sitt menneskeverd krenket

Å kjempe for rettferdighet dreier seg også om å engasjere seg i samfunnsdebatten lokalt når vi ser at menneskeverdet blir krenket. Hvordan kan vi si ifra når vi ser barn og ungdom som lider fordi de blir oversett, eldre som er redde for å bli alene og glemt, eller andre som blir stigmatisert og ekskludert i samfunnet?

Det hevdes at fattige i et velferdssamfunn påføres skam og nederlagsfølelse. Møte mennesker imellom kan virke frigjørende, men de kan også understreke forskjellene. Derfor er det vesentlig at menigheten reflekterer over egen praksis i kontakten med mennesker i vanskelige livssituasjoner. Stenger menigheten mennesker ute fordi de ikke kan betale for seg eller yte gjengjeld i kjente former?

Lokalmenigheten kan også engasjere seg i menneskerettighets-spørsmål i globalt perspektiv. Det finnes eksempler på hvordan menigheter har deltatt i underskriftskampanjer (som ”Slett U-lands-gjelda”) eller aksjoner gjennom Amnesty International.

Både som enkeltpersoner og som fellesskap har vi ansvar for å melde fra ved mistanke om vold og overgrep: Mange barn, kvinner og eldre er utsatt for vold. Mye vold skjer skjult innenfor familien og under påvirkning av rus. Mobbing skjer blant barn og unge (også via mobiltelefon og internett) og blant voksne. Seksuelle overgrep skjer i kirkelige miljø så vel som ellers i samfunnet.

Å bekjempe vold betyr også å arbeide med holdninger. Det må drives forebyggende arbeid, blant annet ved aktivt å fremme alkoholfrie soner. Her kan det ligge til rette for lokalt samarbeid med politi, skole, uteseksjon, barnevern og familievern, bymisjon og andre organisasjoner.

Mobbing av barn og unge skjer også via internett.

KONSEKVENSER

Denne planen forutsetter at det lages lokale planer og at det på bakgrunn av disse skjer en videreutvikling av diakonien i menighetene. Diakoni handler om å være og å gjøre, det er det planene skal medvirke til.

En kartlegging av diakonalt arbeid i Den norske kirke har vist at det å ha en diakon både styrker menighetens diakonale arbeid og styrker samarbeidsrelasjonene til det offentlige. Både tradisjonelle soknediakonstillinger samt andre stillinger, som f.eks prostidiakonstillinger er viktige. Det er et mål at alle menigheter enten skal ha diakonistilling eller tilgang på diakonal kompetanse. For å nå et slikt mål, kreves det et betydelig løft i antall stillinger.

Noen av de virksomhetsområdene som denne planen omhandler, kan være nye og uprøvde i mange menigheter. Til en del av dette arbeidet finnes det *gode håndbøker og andre hjelpemidler*. Til andre områder må det utarbeides nytt materiale og legges opp til kurs og utdanning. Det bør også legges til rette for forsøk og prosjekt som kan bidra til en videreutvikling på områdene. Her kan nevnes områder som diakoni og ungdom, utvikling av samspillstrategier for lokalmenighet og diakonale organisasjoner og institusjoner, gudstjenestearbeid og diakoni, hvordan engasjere flere menn innen diakonien,- med flere.

Det diakonale arbeidet synliggjøres i menighetens budsjetter. Mange av de virksomhetsområdene og tiltakene som foreslås i denne planen krever ikke store økonomiske ressurser. En viktig utgiftspost vil være at det settes av penger til kursing og veiledning av ledere (både ansatte og frivillige). Større og mer omfattende diakonale tiltak vil kunne kreve økonomiske tilskudd. Ved opprettelse av stillinger vil det bli spørsmål om ulike ordninger for finansiering.

PLAN OG LEDELSE

1. Lokalt planarbeid

De hovedområdene for diakonalt arbeid som er beskrevet i denne planen, er tenkt som retningsgivende for menighetens diakonale arbeid. Det er likevel en forutsetning at den enkelte menighet bearbeider, konkretiserer og ikke minst tilpasser disse oppgavene ut fra lokale behov og forutsetninger. Det er vesentlig å foreta en prioritering innenfor hvert felt.

2. Ansvarsforhold på lokalt plan

Menighetsrådet kan styre det diakonale arbeidet direkte, eller opprette et diakoniutvalg som har diakonien som sitt spesielle ansvarsområde.

Ad hoc-utvalg kan nedsettes når det skal arbeides med avgrensede saker.

Kirkens ansatte bidrar til å realisere at diakonien innarbeides og utvikles i hele menighetens liv gjennom sin kompetanse og sitt arbeidsforhold.

Diakonen er nøkkelperson, både når det gjelder å rekruttere og å følge opp frivillige. Han/hun har ansvar for å lede menighetens diakonale engasjement og bidra til at planer og prioriteringer settes ut i livet. Diakonstillingene kan ha navn som antyder arbeidsområde og/eller kompetanse, for eksempel: soknediakon, institusjonsdiakon, prostidiakon, barne- og ungdomsdiakon, sykehusdiakon.

Diakoniarbeideren, besøkslederen og andre stillinger har et mer avgrenset arbeidsområde.

Presten skal i følge sin tjenesteordning (§2) forvalte Ord og sakrament slik at kristen tro og kristent liv fremmes. Prestens arbeid vil i stor grad ha en diakonal dimensjon.

Kateketens diakonale ansvar tydeliggjøres både gjennom trosopplæring og konfirmantarbeid og generelt barne- og ungdomsarbeid.

Barne- og ungdomsarbeidere har et betydelig diakonalt ansvar i sitt møte med barn, ungdom og deres familier.

Kantoren bidrar til både fellesskapsbygging (kor, med-virkning rundt gudstjenesten) og omsorg og lindring (begravelser, Alle helgens dag).

Kontorpersonalet står ofte for det første og viktige møte når folk henvender seg til kirken.

Daglig leder/kirkeverge er nøkkelperson både i forhold til organisering av frivillig arbeid, i forhold til samarbeidet med kommunen og gjennom saksforberedelser for planvedtak i menighetsråd/kirkelig fellelsråd.

Kirketjener, gravferdpersonale og øvrige tjenestegrupper i kirken møter mennesker i ulike sammenhenger – og der de er, har de en viktig diakonal oppgave som representanter for kirken.

3. Samarbeid

Det er helt nødvendig at en lokal plan for diakoni sees i sammenheng med menighetens strategi og at den, sammen med andre lokale planer, inngår i en helhetlig menighetsplan.

Aktuelle samarbeidspartnere er: Menighetens ulike grupper, andre kirkesamfunn, diakonale institusjoner, ideelle organisasjoner og kommunens virksomhet innen helse, sosial, skole osv. En del diakonale oppgaver løses best innenfor rammen av et fellesrådsområde, et prosti eller et bispedømme.

Det er en sentral oppgave for kirkens diakonale planarbeid å bekrefte og fremelske gode og byggende krefter i lokalmiljøet – både i egne rekker og i møte med samarbeidspartnere. Kirkens diakonale verdier er ikke mindre verd om det er kommunen eller Lions Club som realiserer dem.

4. Spørsmålsguide til lokal diakoniplan

Når det skal utarbeides en lokal plan, kan man ta for seg de fire arbeidsområdene i kapittel 4 og stille følgende spørsmål:

Hva er situasjonen?

- Hva er den aktuelle situasjon i menighet og lokalmiljø?
- Hvilke holdninger er det som preger miljøene?
- Hva finnes av diakonale tiltak i menigheten?
- Er det nye utfordringer som kaller på innsats?
- Hvilke menneskelige og økonomiske ressurser finnes?

Hva ønsker vi å oppnå med diakonale tiltak?

Disse målene bør kunne være slik at vi etterpå kan svare på om vi nådde målet, om vi lyktes med det vi ville og ønsket.

Hvilke tiltak skal vi satse på?

Hvem ønsker vi å nå med tiltakene?

- Enkeltmennesker
- Grupper (bl.a. ulike aldersgrupper)
- Institusjoner
- Samfunnsområder

Hvem kan være samarbeidspartnere?

- Trosopplæringsutvalg
- Gudstjenesteutvalg
- Andre grupper/foreninger i menigheten
- Andre menigheter i kommunen/fellesrådet
- Institusjoner i kommunen
- Nasjonale eller regionale diakonale institusjoner
- Andre kirkesamfunn, tros- og livssynssamfunn
- Humanitære foreninger/frivillige organisasjoner
- Kommunen: Etater innen helse, omsorg, oppvekst
- Prostinivå/bispedømme
- Nasjonale organisasjoner
- Sentralkirkelige organer
- KA Kirkelig arbeidsgiver- og interesseorganisasjon

Hvem vil få ansvaret for de aktuelle tiltak?

- Menighetsrådet
- Kirkelig fellesråd
- Fellesrådsansatte (diakon/diakonimedarbeider mfl)
- Frivillige medarbeidere
- Prestetjenesten (må avklares med prost/sokneprest)

Vurdering

Når et tiltak er gjennomført, eller ved avslutningen av året, bør de ansvarlige for tiltakene gjennomgå og vurdere dem i forhold til det som var målsettingen med tiltaket.

5. Fra visjon til handling

Jo flere som bidrar til å skape den lokale diakoniplanen, jo flere har i utgangspunktet et eierforhold til den. Diakoniplanen er et verktøy for hele menigheten og må være tilgjengelig for alle. Samtaler om hva den innebærer i praksis, føres i alle grupper.

DIAGRAMMER SOM SYNLIGGJØR VIRKSOMHET OG MÅLGRUPPER

Nedenfor finnes to diagrammer med rubrikker for de fire områdene som nevnes i definisjonen av diakoni. Det første diagrammet gir en oversikt over det som allerede finnes av diakonal virksomhet i menigheten.

Områder	Nestekjærlighet	Inkluderende fellesskap	Vern om skaperverket	Kamp for rettferdighet
Arbeidsfelt				
Gudstj. og kirkelige handl.				
Trosopplæring, barne- og ungd.arb.				
Kirkemusikalsk arb.				
Kirkekontor og kirkegård				

Det andre kan vise hvordan områdene kan og bør komme til uttrykk overfor de ulike aldersgruppene/målgruppene i menigheten.

Legg gjerne til flere linjer.

Områder	Nestekjærlighet	Inkluderende fellesskap	Vern om skaperverket	Kamp for rettferdighet
Målgruppe				
Barn og unge				
Voksne og familier				
Eldre				
Alle i menigheten				

FORSLAG TIL MOMENTER I EN LOKAL DIAKONIPLAN

NESTEKJÆRLIGHET

Tiltak:
Målsetting:
Tid for gjennomføring:
Tid for evaluering:
Ressurser (penger/lokaler/mennesker):
Samarbeid med:
Ansvarlig:

INKLUDERENDE FELLESKAP

Tiltak:
Målsetting:
Tid for gjennomføring:
Tid for evaluering:
Ressurser (penger/lokaler/mennesker):
Samarbeid med:
Ansvarlig:

VERN OM SKAPERVERKET

Tiltak:
Målsetting:
Tid for gjennomføring:
Tid for evaluering:
Ressurser (penger/lokaler/mennesker):
Samarbeid med:
Ansvarlig:

KAMP FOR RETTFERDIGHET

Tiltak:
Målsetting:
Tid for gjennomføring:
Tid for evaluering:
Ressurser (penger/lokaler/mennesker):
Samarbeid med:
Ansvarlig:

Diakoniplanen er foreslått av diakoniutvalgsmøte: (dato)
Vedtatt av menighetsrådet: (dato)
Oversendt kirkelig fellesråd: (dato)

Skjema til utarbeidelse av lokal diakoniplan og helhetlig menighetsplan kan lastes ned fra www.kirken.no

RESSURSER OG KONTAKTADRESSER PÅ NETTET

Under www.kirken.no finnes hjelpestoff til diakoniplanen. Her finnes oversikt over diakonale institusjoner og organisasjoner og en oppdatert liste med lenker til ressurser på nettet. Man kan også finne oversikt over publikasjoner fra Kirkerådets materiellekspedisjon. Under ”Tema” finner man emner som er aktuelle i diakonien.

KIRKEMØTETS VEDTAK

Kirkemøtet 2007 vedtok Plan for diakoni (KM-sak 06/07). Her er det enstemmige vedtaket:

1. Kyrkjemøtet vedtek den framlagde Plan for diakoni i Den norske kyrkja. Planen skal gjelde frå 01.01.08.
2. Diakoni er kyrkja si omsorgsteneste. Den er evangeliet i handling og blir uttrykt gjennom nestekjærleik, inkluderande fellesskap, vern om skaparverket og kampen for rettferd. Guds kjærleik til alle menneske og alt det skapte blir verkeleggjort gjennom liv og teneste. Som menneske er vi ein del av eit av fellesskap og avhengige av kvarandre. Utfordringa er både lokal og global.
3. Diakonien er eit hovudaspekt ved kyrkja sitt oppdrag og må gjennomsyre heile kyrkja sitt liv. Det er ei viktig hending for kyrkja at vi nå får ein ny diakoniplan til bruk i kyrkjelydane og i kyrkja som heilskap.
4. Diakoniplanen skal vere ein reiskap for kyrkjelydane, også for dei som ikkje har diakon eller spesielt tilsette for å drive diakonalt arbeid. Sokneråda må sjå på planen som verkemiddel i høve til den visjonen kyrkja har om å vere ei tenande folkekyrkje.
5. Kyrkjemøtet oppmodar kyrkjelydane og fellesråda til å arbeide saman med kommunar og bydelar for å skape rom og ressursar for lokalt diakonalt arbeid.
6. Det er eit mål at alle kyrkjelydar anten skal ha diakonstilling eller tilgang på diakonal kompetanse. For å nå eit slikt mål blir det kravd eit stort lyft i talet på stillingar.
7. Kyrkjerådet og bispedømeråda har eit særleg ansvar for å inspirere, vegleie og leggje til rette for det lokale arbeidet. Prioritering av diakoni må inn i det sentrale budsjettarbeidet.

NYE PLANER I KIRKEN

Innledning

Kirken forvalter et to tusen år gammelt budskap. Kristendommen har en over tusenårig historie i vårt land og er innvevd i historien til både det norske og det samiske folk, om enn på ulike måter. Kristen tro og tradisjon er gjennom ulike kulturuttrykk ført videre fra generasjon til generasjon i en pågående prosess. Gjennom dette lar det opprinnelige og bestandige seg avspeile i det tids- og stedsbundne. Slik er Gud til en hver tid å finne for det enkelte mennesket og i menighetens fellesskap, der Ordet forkynnes og sakramentene forvaltes.

Oversikt

Slik livsforhold og kulturelle uttrykk er i forandring, slik er også kirken i en kontinuerlig utviklingsprosess. Nye tider medfører nye utfordringer og nye muligheter. Nå, ved begynnelsen av det 21. århundret, pågår flere store reformprosesser i Den norske kirke.

Forholdet mellom kirken og staten er i endring, og en revisjon av gjeldende gudstjenesteordning utarbeides. Kirkemøtet vedtok i 2008 Plan for kirkemusikk. Året etter ble Plan for trosopplæring vedtatt av Kirkemøtet. Kirkemøtet har også bedt om at det utarbeides en Plan for Samisk kirkeliv. Visjonsdokument og rullerende oversikt over satsingsområder for Den norske kirke vedtas også av Kirkemøtet. Dette er retningsgivende for prioriteringer og tilnærming til arbeidet lokalt, regionalt og sentralt.

Formell forankring

Liturgi som norsk lov

Ved kronprinsregentens resolusjon av 26.10.1990 ble kongens myndighet etter grunnloven § 16 til å fastsette liturgier for bruk i Den norske kirke delegert til Kirkemøtet. Ved samme resolusjon fikk Kirkemøtet også delegert myndigheten til å fastsette teksttrekker og prekentekster. I 2006 ble myndigheten til å godkjenne alle gudstjenestelige bøker i Den norske kirke delegert til Kirkemøtet. Det gjelder blant annet myndighet til å godkjenne salmebok til bruk i Den norske kirke

Planer og programmer

Kirkemøtet har mandat til å fastsette retningsgivende planer for bl.a. kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk (kl § 24b). Menighetsrådene i Den norske kirke har ansvar for at kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni innarbeides og utvikles i soknet (kl § 9 - 2. ledd).

De sentrale planene er å forstå som rammer for menighetsrådets virksomhet. Planlegging, tilrettelegging og gjennomføring må skje innenfor rammen av den sentrale planens bestemmelser og retningslinjer. Menighetenes planer må være tilpasset menighetens rammefaktorer.

Planforståelse

De sentrale planene som Kirkemøtet vedtar fastsetter mål for de ulike områdene, gir oversikt over innsatsområder, beskriver faglig innhold og gir forslag på ulike arbeidsmåter (metoder). For at disse planene skal kunne operasjonaliseres, må menighetsrådet fortolke målene og planlegge sin virksomhet slik at

målene kan nås. Planene må videre sees som virkemidler i forhold til kirkens visjon:

I Kristus, nær livet

- en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke.

Nye muligheter

Det nye planverket er arbeidsredskaper som gir menigheten nye muligheter til å utvikle og fornye sin virksomhet. Sammen med gudstjenestereformen representerer planene kjerneområder som til sammen er konstituerende for menighetens liv og virke. Det er en forutsetning at arbeidet med den enkelte planen og planene som helhet skjer i dette helhetsperspektivet.

Slik den enkelte planen må ses i forhold til de andre, må de nye planene også ses i forhold til lokale planprosesser og den enkelte menighetens erfaring med gudstjenestearbeid, diakoni og trosopplæring. Det er en forutsetning at planarbeidet reflekterer behov på stedet, kultur og egenart. Forholdene er forskjellige fra sted til sted. Menighetene er involvert i de pågående reformprosessene på ulike måter og i ulik grad. Noen har både diakon, kateket og kantor, mens andre har problemer selv med å få ansatt en prest. En del steder er det lett å mobilisere til frivillig innsats, andre steder er det tyngre. For at ikke virksomheten i menighetene skal bli fragmentert er det nødvendig at de ulike planene sees i sammenheng. Planene må være et ledd i en samlet strategisk tenking rundt menighetsutvikling.

De nye planene gir fornyede muligheter til å nå lenger ut. De angår hele menigheten, både menighetsråd, ansatte og frivillige arbeidslag. En helhetlig tilnærming til planarbeidet forutsetter at flest mulig blir involvert i systematisk og kreativ jobbing.

For alle menigheter vil det være en utfordring å utvikle og ta vare på det enkelte planområdets egenart, samtidig som en tenker helhetlig. Å se helheten, men samtidig våge å prioritere, kan være like vanskelig som det er nødvendig.

Planarbeidet anbefales fulgt opp av et enkelt rapporteringsredskap. "Stadig bedre" er et elektronisk verktøy for kvalitets-sikring. Dette utvikles også i forhold til det diakonale arbeidet (Se www.ka.no)

Til sammen er planarbeid og rapportering gode hjelpemidler som høyner bevisstheten, gir rom for faglig refleksjon og viser hvor det er behov for eventuelle endringer. Skriftliggjøring kan gi hjelp til å gjøre taus kunnskap tilgjengelig.

Framtidsperspektiv

Både sentralt og lokalt står kirken overfor et kontinuerlig fornyelsesarbeid med stor vekt på å innarbeide planene lokalt.

Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet.

Plan for diakoni i Den norske kirke bygger på denne definisjonen av den diakonale tjenesten. Helhetstenkingen bak definisjonen har konsekvenser for vårt hverdagsliv, for gudstjenestelivet og for opplæring i kristen tro.

Alle utfordres til et hverdagsliv i tjeneste. Det gjelder alle aldersgrupper. Diakonien er både en grunntone i alle forhold i menigheten, og den konkretiseres i egne tiltak. Diakonien har et spesielt ansvar der få eller ingen bryr seg. Gjensidighet og respekt for hverandres verdighet er grunnleggende.

Globaliseringen utfordrer diakonien spesielt. Kulturelt og etnisk mangfold gjenspeiles i menighetens liv. Mennesker som lider angår oss, om de befinner seg i umiddelbar nærhet eller i andre land. Vern om skaperverket handler om et globalt og et lokalt ansvar. Alt dette avspeiles i de lokale diakoniplanene.

ISBN-13: 978-82-7545-072-0

gjennom livet

